

REFERANS:

Atalay, M. C. (2022). Sorunsal olarak çağdaş resimde gelenek ve üslup. İçinde [Ed: YILDIZ, . M. 1923'den Günümüze Çağdaş Türk Sanatı Kitabı. .Nobel Yayınevi

Bölüm 3

Sorunsal Olarak Çağdaş Türk Resminde Gelenek ve Üslup

Mustafa Cevat Atalay

Günümüzde Türk resim sanatı sanatçıları özgün kimlikleriyle küresel resim sanatı içinde düzenlenen seçkin ve önemli etkinliklerde, koleksiyon ve sergilerde ustalıkla varlık göstermektedirler. Bunun kanıtı, birçok aşamaya sahip, yegâne, icatçı, yaratıcı sanatçıları ile dünya sanatında önemli bir yere sahip olan sanatçı yapıtlarıdır.

Seri üretimin, kopyanın çok daha fazlalaştığı, farklı bir üretim tarzı olarak tarihsel süreç neredeyse 19. yüzyılla beraber başlamıştır. Günümüzde seri üretimlerin yanında, sanatçıların iş yaptığı ve sergilediği doğrultular birçok yönde artmıştır. Gün geçmiyor ki küresel ortamdan sanatçılara ait çalışmaları dijital dünya da görmeyelim. Dahası sanatçılar da bu medya paylaşımını destekler bir boyuttadırlar. Orjinalite tartışmaları içinde bu yeni mecranın içinde bulunan yapıtın estetik deneyimi, şimdilik tartışmalı olarak fikir ve estetik deneyim sağlamaktadır. Bu mecralarda, izleyiciler açısından çok daha zengin ve çeşitli türlere ait sanat yapıtlarının orjinallerinin dijital görüntüleri ve tamamen dijital platformlarda yaratılmış yapıtlar rahatlıkla görülebilmektedir. Birçok dijital sergileme

Bölüm 9 - Türk Baskiresim Sanatına Cumhuriyet'in Etkileri ve Günümüze Yansımaları.....	193
Erol Murat Yıldız	
1. Giriş.....	193
2. Cumhuriyet Öncesi Türk Baskiresim Sanatına Genel Bir Bakış	194
3. Cumhuriyet'ten Günümüze Türk Baskiresim Sanatı	201
Bölüm 10 - Çağdaş Türk Fotoğrafçılığı.....	225
Adem Yücel - Ufuk Uğur	
Bölüm 11 - Cumhuriyet Sonrası Türk Heykel Sanatı	243
Özcan Özkarakoç	
1. Giriş.....	243
2. Sanayi-i Nefise Mektebinin Kuruluşundan Cumhuriyet'in İlanına Kadar Geçen Süreçte Heykel Sanatına Genel Bakış	246
3. Cuhuriyet'in İlanından Günümüze Türk Heykel Sanatı	248
Bölüm 12 - Tüm Yönleriyle Çağdaş Türk Seramik Sanatı	275
H. Serdar Mutlu	
1. Giriş.....	275
2. Cumhuriyet Dönemi Çağdaş Türk Sanatı ve Seramik Eğitimi	276
3. Cumhuriyet Dönemi Seramik Endüstrisi	286
4. Cumhuriyet Dönemi Çağdaş Türk Seramik Sanatı ve Sanatçıları.....	293
Bölüm 13 - Türkiye'de Kavramsal Sanat	323
Mehtap Pazarlıoğlu Bingöl	
1. Giriş.....	323
2. Kavramsal Sanat Üzerine Değerlendirmeler.....	324
3. Türkiye'de Kavramsal Sanat	339

Boşluk ve belirsizlik üzerine kurulmuş bir resim edimi bulunamaz. Her sanatsal yaratıcı edimin önceki sanatsal kültürle çatışma veya uyum bağlamı vardır denebilir. Bu bağ, zorunlu bir iletişim olarak yaratıcı, yararlı ve geliştirici olabilirken taklide dayalı, kalıplaşmış üretime yöneltten kötüleştirici bir etki ile yarsız da olabilir.

Gombrich'e göre (1992: 43) sanat boşluktan doğmamıştır. “Seleflerden ve örneklerden bağımsız” değildir. Sanatçılar; filozof ve doğa bilimciler gibi “belli bir gelenek” içinde yer alırlar.

Resim sanatçılarının yararlandığı esin kaynakları ve çağrışımları ile biçimlenen estetik yapıtlarını “kategorize” olarak sunma talebi, bizi sınırlayıp belirli bir klişe söylem ve kolaycılığı da içinde barındırmaktadır. Sanatçıların yapıtlarını, kişisellikleri, kültürel etki, etkileşimleri betimleme araçları belirlemektedir. Sanatsal ifade teori ve uygulamaların tercihidir. Metaforlar, göstergeler, semboller vb. sanatsal ifadede oldukça kişiselleşebilir. Yapıtlara dair, estetik sorunların analizi daha fazla irdelenmesi gereken araştırma sorusudur.

Konular bakımından yeni bir kurgulama, geleneksel resim sanatının klasik ve tutucu yapısından kurtulup resim sanatçılarının birçoğunun eski resim estetiğine duruşunu netleştirerek, birçok kuramın manifestolarına dâhil olmuştur. Modernizm sırasında gelişen resim sanatı ve çağdaş sanat içinde bulunan birçok sanatçı, geleneksel² resim konularına, tekniklerine karşı duruş sergileyerek birçok farklı akım içerisinde yenilikçi eserler üretebilmiştir.

Modern resimle beraber klasik resim estetiğine karşı duruş³ estetiğin reddini içerirken, modern resim yapıtlarının kendine ait bir estetiğinin olmasını da

² “Nakkashane adı ile anılan bu atölyede sanatçılar için belli bir parçasını gerçekleştiriyorlardı. Uzmanlık alanlarına göre yaptıkları iş cetvelkeş, sebihnüvis, meclisnüvis, tuğrakeş gibi adlar alıyordu. Kitapları minyatürle süsleyen nakkashlık çalışmaları, Türk Sanatı’nda eşsiz örnekler bırakmıştır. Çini, minyatür, ebru alışmaları ile resim anlayışı, Batı sanatındaki resim alışmalarından farklı olarak gelişme göstermiştir. Türk insanı resmin yerine geçmek üzere minyatür sanatı ile resimsel anlatımı denemiştir. Küçük el sanatları üretiminin yanı sıra İstanbul dışındaki bazı atölyeler içinde desenler üretilmiştir. İznik çini ve seramikleri, desenler, nakkashane’de geliştirilip üretim için İznik’e gönderildiği bilinmektedir” (Erbay & Erbay: 2006: 29).

³ “Geleceğin sanatı olan Fütürizm, tüm yaratıcılığı boğan geleneklere karşıydı ve modern kent yaşamının ritmi, hızın ve makinenin sarhoşluğu ile büyülenmişti” (Richard, 2005: 35).

imkânı ile zenginleşen, görünürlüğü artan ve çok farklı disiplinlerden yararlanan sanat dünyasının sanatçı kişiselliği, otantikliği ve üsluplaşması-
nın niteliği çok daha fazla anlam kazanmıştır. Kopyalamaya, seri üretime
ve çoğaltmaya son derece uygun medya ortamları nedeniyle orijinal yapıt-
ların taklit edilebilmesi, günümüzde sanatçıların orijinal yaratıları için bir
problem hâline gelmiştir.

Üsluplaşma yolunda, sanatçı kişiselliğini belirleyen etmenler, sanatçıla-
ra ait esin kaynakları, yapıtların biçimlendirme tercihleri olarak sanat yapıt-
larında birçok betimleme ile ortaya çıkmaktadır. Bu esinlenme tercihleri, çok
çeşitli kaynaklardan yararlanmakta ve özgürce yapılmaktadır. Günümüzde
üretim yapan sanatçılar, çok geniş bir kültürden, medyalardan ve her çeşit
interdisipliner alandan birçok güncel araç yardımıyla cesaretle yararlanmak-
tan yanadırlar.¹ Özellikle Rönesans'la beraber Batı resminde sanatçılar, ye-
niyi keşfetme ve bunu estetik olarak aktarma idealindedirler. Günümüz, sa-
natçıları da bir bilim insanı gibi araştırmayı, incelemeyi üretim süreçlerine
dâhil ederek, esinlenme yollarında uygulama ve kuram olarak çok daha fazla
zenginliğe ulaşan yapıtlar üretmektedirler.

Kültürlenmiş insan; yaşadığı toplumdan, coğrafyadan bağımsız değildir.
İnsan bir kültür içerisine doğmaktadır. Yeryüzü üzerindeki toplumsal kültüre
ait sanatçıların doğal etkileşimlere uğraması, yapıtların içeriğini kuram, teori
ve uygulama bakımından birçok farklı kıymette etkilemektedir.

Sanatçıları kapsayan kültürel etkileşim, yapıtlarına birçok bağlamda et-
kide bulunmaktadır. Geleneksel resim estetiğine karşı çıkış veya kopma
istegine dair sanatsal bir yaratım amaçladığında kabul ya da reddettiği kav-
ramlar üzerinden etkileşerek mi temellenir? “Tam özgürlük istemi” veya
“geri çevirme”, “yansız kalma” amaç ve edimi ile oluşturulan geçmişte üre-
tilmiş resim yapıtları, bu etkileşimin kanıtları sayılabilir mi? Resim sanatın-
da, geleneği inkârla gelen özgürlük talebinin, geleneğin reddine dayandığın-
dan reddedilenle zoraki bir ilişkisi oluşmaz mı?

¹ “Sanatçılar reklam rüzgârı nereden eserse ona göre yön değiştirebiliyorlar; geleneksel
değerlerle yeni eğilimler konusunda aynı rahatlıkla konuşabiliyorlar çünkü her ikisiyle de
çalışabiliyorlar” (Lynton, 2009: 8).

sağlamış olabilir mi?⁴ Resim estetiği bakımından düşündüğümüzde, akımlar düzeyinde modernist resim, kendine ait bir estetiği var edebilmiştir. Geleneğin dışlanması, reddedilişi, yadsınması ile modern resmin teknik uygulamalarını ve içeriğini özgürleştirmiş, resim sanatında geleneğin kapsamlı reddi birçok yeni yaratının yolunu açmıştır.

Otoriteye karşı özgürlük, geleneğe karşı özgürlük ve bireycilik, siyasete olduğu kadar sanat ve edebiyata da uygun düşen kavramlardır
(Claudon, 1994: 16).

Fakat yukarıda belirtilmeye çalışıldığı gibi modern ve çağdaş resim sanatının geleneksel resimden nasıl bir kopuş sağladığı ve olumlu, olumsuz klasik resim estetiği etkilerinden ne kadar bağımsızlaştığı daha fazla araştırılmayı gerektirir.

Günümüz Türk resim sanatındaki bazı sanatçıların yapıtları incelendiğinde, kültürel geleneğin, hat sanatının, minyatür resmin vb. etkisinin, esinlenmesinin az ya da çok birçok arka planda, çalışmaya devam etmiş olabileceği savıyla araştırmak, yapıtları daha iyi anlamamızı sağlayacaktır. Yapıtların estetik analizini yapabilmek, bizim eserlerin özüne dair daha fazla yaklaşım geliştirmemizi sağlayabilir. Bunun yanında, sanatçıların etkileşim ortam ve anlarını hangi kaynaklardan⁵ ne ölçüde yararlandıklarını tamamiyle açıklayıp tanımlayabilmek mümkün görünmemektedir. Dönemleri temsil eden resim yapıtlarının estetik çözümlemesi, birçok etki ve katmanını içeren

⁴ “Resim sanatının 400 yıllık RÖNESANS geleneğini yıkan Kübizim doğadan bağımsız bir tasarım kavramı yaratarak yeni bir sanatsal gelenek ve görme biçimi başlatmıştır.” 703, “DADACILIK. Avrupa toplumunun yozlaşmasını, şok etkisi yaratan yöntemlerle alaya alıp teknolojik ilerlemeye körü körüne inanmanın yüzeyselliğini vurgulayarak mevcut toplumun gelenek, din ve sanat gibi tüm yerleşik değerlerini protesto etmiştir” (Eczacıbaşı Sanat, Ansiklopedisi, 2. Cilt).

⁵ “Kitapları, müzeleri ve -ilk kez Malraux’nun dediği gibi- ‘kafalardaki müzeler’i değerlendiren sanatçıların, geçmişteki sanat dünyasından aldıkları evrensel tad hemen hemen sınırsızdı; buna şükretmeliyiz” (Lynton, 2009: 318).

araştırma gerektirmektedir. Sanat yapıtlarının, sanatçı kimliğinde birçok kavram ve tercih ile öncelikle zihinde yaratılması, biçimlendirmesinin, bütünleşmiş bir yansıma olarak resmedilmesi ve esere yansıtılması süreçleri sofistikedir. Sanat yapıtları, bilinen özellikler bakımından; sanatçı imgelemi, yaratıcı edimi vb. sayesinde tasarlanan estetik bir nesnedir. Yapıtlar hakkında; izleyenler ve estetik deneyimler bakımından birbirlerinden oldukça farklı estetik yargılarda bulunulabilir. Sanat yapıtlarının yorumlanması sırasında, benzer ve eş yorumlamalarla birlikte, birçok kişinin aynı sanat yapıtı hakkında oldukça farklı yorumlar yapabildiğini, ayrıca resim yapıtlarına dair birçok estetik nitelik, ortak veya benzer yargılarla tanımlandığında dahi izleyicilerin bu ortak yargılara ilaveten kendi kişisel estetik yargılarını yaparak estetik özellikler bakımından farklı değerlendirmelerde bulunabildiklerini biliyoruz.

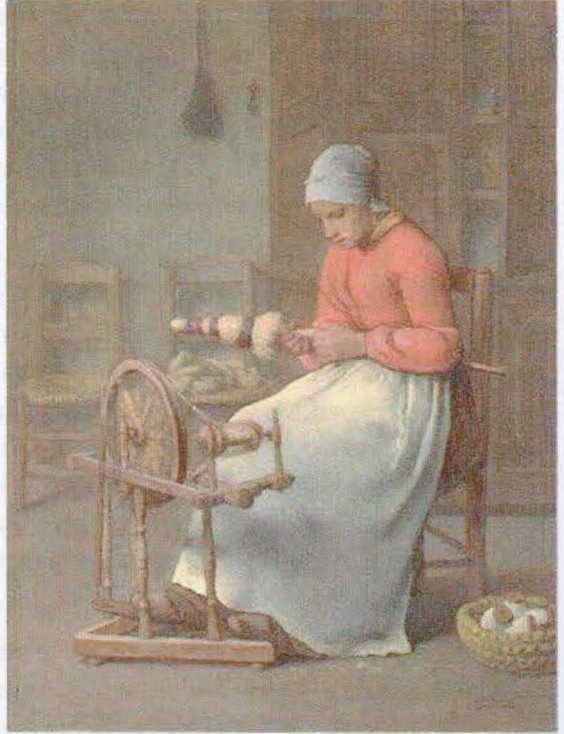
Estetik deneyimde bulunan yapıt, farklı yorumlar yapılan aynı üretdir. Estetik yargılar bakımından, birbirinden oldukça farklı yorumlamalar bir zenginlik sayılabilir. Aynı resim yapıtı hakkında izleyenler oldukça kişisel yargılarda bulunabilir. Kişisel estetik yargılar, estetik sanat yapıtının bir taşıyıcı olarak; konu, öz vb. özellikler bakımından izleyicilerde bulanıklaşarak amacından uzaklaşmasına neden olur mu? Soruya verilebilecek yanıt, üzerinde anlaşma bulunan “sanat yapıtı” diye ifade edilen yaratımlar üzerinden yorumlanabilir. Belirgin, görünür, farkedilmiş-farkedilmemiş sanat yapıtı olsun-olmasın, estetik yargılar bakımından temel bazı yönler üzerinde anlaşmalar bulunmaktadır.

Örneğin, sanat yapıtlarının teknik ve ölçülebilir yorumu birçok izleyen tarafından berrakça, benzer niteliklemlerle tanımlanabilir. Açıklaarsak birçok resim yapıtı, teknik ölçüler olarak basit bir gruplandırma ile tasnif edilebilir. Resim sanatında yapıtın ölçüsü, malzemesi, yılı vb. gibi tanımlama yazıları; sanatçılarca ve izleyenlerce ortak bir anlaşılabilirliğe sahip bir etikettir. Yalnız bu etikete rağmen deneyim sahipleri, onları küçük, büyük, normal, biçimde yorumlayarak niteliklerini daha önceki deneyimlerine ve kendilerine göre yorumlamazlar mı? Yapıtların, konuları bakımından, kuramsal, felsefi vb. esin kaynakları, kurmacaları izleyiciler tarafından tanımlandığında; yorumlama birçok farklı yöne giderek katmanlaşır. Sofistike yorumlama ve çözümleme, aslında bitirilmiş olan sanat yapıtına kavram olarak eklenir. Resim

sanatında, resim yüzeyini temel özellikler bağlamında değerlendiren izleyici, görüntünün daha fazla irdelendiği bir ortamda artık başka özelliklere de kişisel olarak farklı yön ve birleştirmelerle katılmaktan geri kalmamaktadır.

Görsel 1, Jean François Millet'e ait aşağıdaki tablo da oturan figürün yaşı, cinsiyeti, kıyafetleri, vb. gibi birçok özelliği hakkında izleyiciler benzer yorumları ortak paydada düşünebilirler. Bunun yanında aynı izleyiciler resme dair, figürün içinde bulunduğu mekân, figür, ışık vb. bağlamında duygusal kişisel nitelermeler yapabileceklerdir. Bu analizler çok farklı olmayabilir, birçok bakımdan çok farklı da olabilir.

Sabit ve değişmez olan bitirilmiş çalışma, estetik deneyim ile hareketli bir nesne olmasını tam da bu izleyicilerin kişisel estetik yargıları sayesinde kazanarak sanat yapıtını diğer eşyalardan ayıran bir özellik gösterir. Kişisel, esnek estetik yargı, resim sanatını sabitlikten çıkararak, hareketli, canlı bir kavrama dönüştürmektedir. Bu bakımdan resim sanatı yapıtlarının her zaman yeniden yorumlanabilmesi imkânı vardır. Her farklı analizde farklı bir estetik deneyim içeren özgün bir kişisellik bulunmaktadır.

Görsel 1. Jean-François Millet - Woman Spinning, 1855-1860 oil on panel, 39.1x29,5 cm.

Kamuya ait olsun olmasın, bitirilmiş olan resim yapıtları, sıradan veya entelektüel estetik deneyimlerle tekrar tekrar yorumlanabilir. Bu kapsamda birbi-

analiz edilmelidir. Geleneğin üslupsal olarak dile getirilişinde birçok farklı ortaya koyuş bulunmaktadır. Resim sanatçısının kişiselliğinden beslenen üslupsal bütünlük amacı, yaratının biçimlendirmesini doğrudan etkiler, belirler.

“Gelenek, tarihsellik bilincinin bir süreklilik biçimidir. Bu açıdan bakınca, “şimdi”, geçmişi değil, geçmiş, tarih bilinci şimdiyi belirler (Tunalı, 1996: 117). Sanatsal gelenek geçmişe aittir. Geleceği dolaylı veya dolaysız olarak etkiler. Geçmiş insan toplulukları tarafından nesilden nesile aktarılmış gelenek, korunduğu hâliyle geçmiş emek sürecinin birikimidir (Caudwell, 2002: 228).”

Gelenek ve çağdaş üretim arasında bulunan üretimin niteliğini belirleyen çatışma içindeki sanatçıları belli bir kalıba sokmak son derece zordur. Kültürel-sanatsal gelenekten dolaylı ya da dolaysız, yararlanma-etkilenme tek bir biçime indirgenip standartlaştırılmaz.

Kagan’a göre (1993: 604) sanatın sürecinde bulunan “gelenek ilişkilerini” aktarılan bir “bilgi” veya “biçimsel bir ilişki gibi görmemek gerekir”, gelenek birçok biçimde bir “düşünce ilişkisidir”.

Alternatif bir gelenek karşıtlığı yadsımalardan beslenir ve geleneğe olumsuz bakan, onu dışlamak, reddetmek isteyen düşünce; sanatçı tarafından formlanmış. Özgürlük yanlı reddetme veya yansız inkâra dair manifesto üretilmiş ve üretilmeye devam edilecektir. Ancak sanatçının herhangi bir ortamda tesirsiz bir uzayda doğmuş olabileceğini düşünmemiz mümkün değildir. Kültürel etkiler son derece iç içe geçmiş tarihsel tabakaya sahiptir. Bu bakımdan bir kültürde herhangi bir tarihsel ve coğrafi ilişkiye sahip farklı kültürlerin geleneğine ait birçok kültürel aktarım söz konusu olabilir.

Sanatçılar, aynı bölgede ve tarihte yaşamış, eğitim süreçleri aynı atölyede gerçekleştirmiş olsa dahi birbirlerinden farklılaşırlar. Kültür ve sanatsal geleneği dolaylı, dolaysız yorumlama biçimleri kuram ve uygulama olarak kişiselleşir.

Sanatçılara olumlu etki açısından bakıldığında dolaylı ve dolaysız gelenek kavramının, belirgin olarak yorumlanıp yapıta dâhil edildiği birçok resim vardır. Örneğin, gelenek kavramını metaforlar, biçimler vb. birçok

rinden farklı birçok nitelme aynı izleyici tarafından yapılabilir. Günümüzde birçok sanat yapıtının, üretilmelerinin üzerinden zaman geçmesine rağmen tekrar ve tekrar yeni estetik özellik ya da içerik analizlerinin yapılmasının kaynağını burada aramak gerekir.

Resim sanatının yapıtları üzerindeki tartışmaların hiç dinmeden devam ettirilmesi, o eserlerin görünürlüğünü ve bazen popüleritesini de artırarak ekonomik bir katkı da sunabilir. Ancak bir yapıtın yeniden araştırılması, estetik deneyimin yarattığı bir dürtü olarak ekonomik beklenti ve popüleritesinin artırılması amacını aşar. Bu yapıtların, izleyenlerce farklı ve yeniden yorumlanabilmesinin kaynağı, izleyenlerin estetik deneyimlerinin özgün kişiselliğindedir. Estetik deneyimin kişisel niteliği, bir yapıtın estetik değerinin farklı yorumlarını anlamamız için iyi bir yaklaşım olabilir. Sanat yapıtına ait konu ve onu değerlendiren insanın kişisel estetik yargısını açık olarak tanımlamak, çağdaş estetiğin önemli araştırma konusu hâline gelmiştir.

Resim sanatçıları, yansıttıkları imge-imgelemlerin estetik alıcılar yönünde farklı yargılarla deneyimleyip yorumlanabileceğini bilgisine sahiplerdir. Sanatçı ressamların büyük bir kısmı, izleyenler için bir ilgi nesnesi yaratmayı, **süslemeci** bir tavır saymışlardır. Ressamlar, kişisel üsluplarını izleyenlerde; hayret etme, şaşırma, mutlu olma, hüznü olma vb. gibi tepkilere yol açacağını bilmekle beraber, kendi özgün imgelemlerini en iyi tanımlayan biçimlendirmeyi cesaretle uygulamaktadırlar. Toplumsal popüleriteye dayanan beğeni yargıları genellikle sanatçıları tarafından kalıcı olmakla çelişen bir durum olarak sıklıkla benimsenmemektedir.

Sanatçı ressamların estetik yapıları, kişisel yaratıcı amaçlar edimi sayesinde özel bir çaba gerektirmeden net olarak görünür. Bu netlik, resim sanatının teknik, kurgu ve betimleme özelliklerinden kaynaklanmaktadır. Resim atölye eğitimi sırasında atölyede aynı nesneyi çizen öğrenciler, birbirlerinden kişisel olarak farklılaşan bir betimleme diline sahiptirler. Bu dilin meşakkatli ve klasikleşmiş bir eğitim ortamında dahi detaylarda görünmeyeceği iddia edilemez. Aynı resim malzemesi ve resim konusu, ressamlar tarafından betimlenirken kişiselleşmektedir. Bilindiği gibi öğrenci, bir desen çalışmasında aynı dereceli kalemle daha sert, daha yumuşak, daha kıvrımlı gibi son derece kişisel çizgiler, lekeler, taramalar, kullanabilir. Sonucu

etkileyen küçük farklılıklar ne kadar etkili olursa olsun, sanatçı üslubu; kişisel teknik ve imgelemenin aktarılmasındaki farklılıklara göre biçimlenir. Aynı atölyede yetişmiş öğrencilerde kolaylıkla görülen farklı dil, sanatçı kişiselliği gibi yorumlanmalıdır.

Ancak yukarıda özetle belirtilen teknik uygulama ve konulara dair tanımlanan üslupsal fark, resim sanatının içerik inşası gibi çok daha sofistike bir süreci betimleme için yeterli ön koşul olmayabilir. Üsluplar, sanatçıların farklı dönemlerinde daha fazla belirginleşebilir ya da üslup arayışına girip tamamen değişebilir. Resim sanatında üslupsal tavra ulaşmada sanatçılar da kendi içinde birçok deneme ve yanılma yöntemi ile yolunu bulurlar. Üsluplaşmış çalışma yapabilen sanatçılar, hangi etkileşim ortamında olurlarsa olsunlar, kuram ve uygulama olarak kendilerine özgü resim konularını inşa edebilirler. Dahası, resim geleneği olsun olmasın, etkileşim ortamlarından aldıkları bütün verilerle daha öncekinden farklı bir resim inşası gerçekleştirebilirler. Bu yapılarda birçok betimleme tekniğinin yorumlanması, birleştirilmesi, ayrılması, parçalanması; kuram ve uygulama olarak yaratıyı belirleyen birçok safhalardan oluşabilir.

1. Gelenek ve Resim

İnsan topluluklarına ait geçmişte üretilmiş ve kuşaktan kuşağa aktarılabilen, kültürel ve insan yaşamına dair “alışkanlıklar, bilgi, töre ve davranışlar” (www.sozluk.gov.tr) gelenek olarak değerlendirilmektedir.

Sanatçılar, geleneği birçok bağlamda eserlerine yansıtmaktadırlar. Resim sanatında, gelenek aktarımı düşünsel boyutla birlikte tekniği de içeren bir sürecin içinde sanatçıların birbirleri ile güç bağlamında etkileşimini, çöşkusunu kapsayan deneyimsel ediminin bir sonucudur.

Caudwell, (2002: 228) “Bilimci ve sanatçı; geçmişle gelecek, gelenek ve deneyim arasındaki gerilim tarafından ilerlemeye zorlanır.” demektedir. Bu bağlamda gelenek ile çağdaş yaratı arasında bulunan fark ile oluşan gerilim, sanatın yenileşmesine bir zorlamadır aynı zamanda.

Sanatçıların gelenek kavramını, yapıtlara hangi ilişkiler sonucunda ulaştıkları araştırılmalı; düşünsel, teknik olarak sanat yapıtlarına yansıtılma biçimleri

betimleme unsurları ile yeniden üretim yapan veya resmine dâhil edip inşa eden sanatçılar da vardır. Bir alternatif tercih olarak, gelenek kavramına ait kültürel imge, sembolleri düz anlamlı değerlendirmeye almadan bir mecaz, plastik eleman, unsur veya kavramın kendisi olarak ifade edenler de bulunmaktadır. Bu sanatçılar, çalışmalarında geleneği bir metafor, eğretilene olarak kullanmaktadırlar.

Mengüşoğlu'na göre olumlu gelenek ancak kesintisiz olan biçimdedir. Geleneğin durağan ve “olumsuz olması” insanlar arası toplumsal bağ ve etkileşimi de statik hâle taşımaktadır. “Olumlu” gelenek, nesiller arası aktarılan değer ve başarıların ortaya çıkmasına, gelişmesine yardım etmektedir. “Çünkü akıcı olan gelenek, daima ayıklanan, düzeltilen bir gelenek şeklindedir” (Mengüşoğlu, 2008:192). Mengüşoğlu'nun aktardıklarını resim sanatı bağlamında düşündüğümüzde, “olumlu gelenek” kesintisiz, aktarabilen, filtre edilerek saflaşan bir etkileyici faktöre dönüşmez mi?

Sanatçılar, gelenek kavramından uzaklaşma, kopma, müstakilleşme iddiası ile yola çıktıklarında bile kavramla ilişkileri de söz konusudur ki bu eylem ideal geleneğin reddini içerdiğinde bile ilişki negatif ya da pozitif yönde olabilir.

Bunun nedeni birçok kez belirtildiği gibi insanın iletişim hâlinde, etkileşime ve değişime açık olan bilinç düzeyidir. İnsan bulunduğu uzaydan aldığı yorumlayabildiği her şey ile az ya da çok ilişki içine girmektedir. Algıları ile edindiği her iletiyi tanımlamaya çalışmaktadır. “Ayrıca insan zihnini, ayrı ve gevşekçe tanımlanmış bir çevreden iletiler alan ve bu çevreyi etkileyen kapalı bir küresel kendilik olarak sunan kesintisiz bir gelenek mevcuttur” (Arnheim, 2007: 316).

Sav olarak; resim sanatına ait bir yapının inşasında, geleneğin ve geleneksel resmin reddedilişinden ilham alan bir manifesto ile gelenek altında etkileşen bir insan kültürü ve ortamı içinde, görünmeyen doğal uzantı olarak sanatçıda gelenek yer etmeye devam etmektedir.⁶

⁶ “Hegel, çok açık olarak sanatsal/yazınsal yaratımın ‘gelenek ile öz oluşturmalar veya öz katkılarının bütünleştirimi’ ile gerçekleştirildiğini dile getirir. Hegel’e göre gelenek, bireşimin öğelerini sağlayan çıkış noktasıdır” (Kula: 2011: 5).

Etki alanı kestirilemez; kültür evreni, gelenek ve resim geleneğinin içinde imge, gösterge, sembolleri ile bizimle iletişim kuruyor, etkiliyor. Bütün resim sanatçıları, yukarıda ifade edildiği gibi zaten doğal olarak etkilendikleri öne sürülen, somut ve soyut kültürden, imgelerden vb. öğelerden dolayı etki altındadırlar.

Tapies'e göre (2014: 59) Sanatçıları anlamak, tarihte yaşamış, “şair” ve sanatçılarla olan bağlarını, iletişimlerini de görebilmek sayılmalıdır. Geçmiş sanatçılara ait geleneğe ait ne varsa bir “bütünün fonksiyonu” olarak sanatçılarda bulunur. Bu nedenle bir sanatçı kendi başına anlaşılmaz.

Sanatçıların özgün sanatçı kimlikleri, önceki sanatçılar bağlamında bir etkileşimin sanatçı bilincindeki tümel varlığı ve aktarımı ile ortaya çıkmaktadır.

Sanatçılar, geleneği açıkça reddeden teoriyi bir manifesto argümanı olarak yapıtlarının amacı hâline getirerek, gelenekle bağlarını koparmağa çalışmışlardır. Bu tercihle yapıt üreten sanatçılar, gelenekten teknik ve konu olarak oldukça farklılaşmış, bağımsızlaşmış ve kendi üsluplarını ortaya koyabilecek yapıtlar üretebilmişlerdir.

Gelenek etkisi ile yeni yapıt ve yaratımlara özgün yapılara yönelebilecek katı, kurallı ve gösterişe dayalı gelenek taklidi, “gelenekçilik” sarmalına düşmemize neden olabilir.

Gelenek, şartlara göre yenileşerek formunda değişikliğe uğrayan teknik ve düşünsel bir kavramdır. Bundan dolayı denebilir ki yaşantılar gelenek etkisini yorumlamamızı ve yeniden formülize etmemizi sağlamaktadır. “Akış” kavramının niteliğini burada aramak gereklidir. Olaylara, tarihe, sürece ve ihtiyaca göre yeniden biçimlenen ve ortaya çıkan düşünce, yaratıcı, faydalı ve uyumludur. Bu anlamda gelenek, sürece ve olaylara uyum sağladığından varlığı devam ettirir ve nesilden nesile taşınabilir. Oysa katı bir gelenek anlayışına bağlı değişmez klasik, tabulaşmış bir anlayış yapıcı değildir. “Hâlbuki olumsuz gelenek şekilcidir, kavramadır; objelerle, var olan şeylerle, insanın içinde bulunduğu durumla hemen hemen ilgisi yoktur” (Mengüşoğlu: 2008:192).

Resim üzerine çalışan usta sanatçılar gelenek etkisinde dahi kendilerine ait yaratımları, klasikleşmiş yapıtlarına dâhil etmekten geri durmamışlardır. Batı resim sanatında klasik bir anlayışa sahip sanatçılar gibi “örneğin, Osmanlı

ya da İran minyatürlerinde ve hat sanatında da üstün yetenekli sanatçılar her zaman, gelenek sınırları içinde de olsa kendi tavırlarını oluşturmuşlar, kendilerine özgü biçimler yaratmaktan geri kalmamışlardır". (Erzen; 2011: 112). Bu sayede gelenek etkisi ile sınırları net olmaya çalışılan klasik sanat anlayışı, sanatçı özelinde yenileşmekte, araştırılmakta estetik olarak zenginleşmektedir. Bu, üslupsal bir tavrın daha netleşmesini sağlamaktadır.

Geleneğin Türk resminde kavram olarak ortaya çıkması, Türk kültür ve coğrafyasında yaşayan bütün sanatçılar için bir kaynak durumundadır ve bu Anadolu'da yaşamış birçok kültürler bağlamında çok katmanlı bir etkiye de sahiptir. Sanatçı çevresinde biçimlenen kültürlerin sanatçıların yapıtlarında dolaylı veya dolaysız etkide bulunduğu bilinmektedir. Resim sanatında geleneği bir biçimlendirme ögesinin arkasında kuram ve uygulama olarak tercih eden sanatçılar da vardır.

2. Türk Resim Geleneği Aktarımı

Geleneğe ait çevremizde bulunan görsel imge, görüntüler bizi etkilemekle kalmıyor aynı zamanda düşünme biçimimize de katkıda bulunarak yaratı süreçlerine etkide mi bulunuyor?

Geleneğin yazılı ve sözlü biçimde sanatçılara aktarılması söz konusudur. Bunun yanında görsel imgelerin aktarılması sürecine dikkat edildiğinde konu oldukça karmaşıklaşır. Görsel geleneğin aktarılması sırasında, resim geleneğimizin geleneksel sanatların etkisi altında olduğu düşünülebilir. Batılı bir resim geleneğimizin olmamasından kaynaklı daha farklı etkiler altında olduğumuzu, örneğin; geleneksel imgelerin sembol ve imge düzeyinde aktarımın veya sanatçılarda daha kişisel etki ve aktarımlarla olduğu söylenebilir. Geleneksel sanatlarımızda her sanatçının klasikleşmiş birtakım görüntülere kattığı birçok kişisellik bulunmaktadır.

Sanatçıların, gelenekle kurdukları doğudan veya dolaylı ilgi veya kopma anlayışları biçimlerin yeninden kurgulanması veya betimleme araçlarına dairdir. Günümüz sanatçıları, bu formları doğrudan yapıtlarına yüklemek, eklemek yerine yeniden çözümleme sürecine girmişler, yeni kompozisyonlar oluşturmuşlardır. Bu nedenle sanatçılar, "gelenekçi" değil gelenekten etkilenen-faydalananlar olarak tanımlanabilirler.

Sanatçı Ressam Adnan Çoker'in sözleri bakımından ele alındığında da geleneksel mimari öğeler kullanımının olduğu gibi bir betimleme yerine anlam ve soyutlama bakımından resmin kompozisyonu içine girdiğini görebiliriz. Bu nedenle Çoker'in resimlerinde kubbeler gibi fotoğrafik formları aramak yerine bunların gerçek oluşumlarının boşluk içerisinde kapladığı alanlar, formların biçimsel geometrisinin etrafında bir resim kurgusuna daha fazla görünmektedir.

A. Çoker (1927) "...eğer Selçuklu ya da Osmanlı mimari öğelerinden yararlanıyorsa ya da onlardaki formel özellikler beni etkiliyorsa tutup da cami ya da medrese kapısı betimlemeyi düşünmüyorum. Yaptığım mimari öğelerin üç boyutlu mekânsal ilişkilerini, formel yapılarını inceleyerek resmim için gerekeni ele alıp yeniden kurmaya, bir başka biçim içinde oluşturmaya yöneliyorum" (Akt: İpşiroğlu, 2010: 33).

3. Türk Resim Sanatçılarının Yapıtlarında Gelenek Yansımaları

Akademisyen ve sanatçı Selim Turan (1915-1994), düz bir geleneksel resim yaklaşımı yerine, gelenek kavramını derinlemesine sorgulamıştır. Sanatçının özgün, plastik dili son derece belirgin olarak, kendi resim yüzeyinde betimlenmiştir. Türk resim sanatı tarihine özgün üslubunu, güçlü dili ile aktarmış usta sanatçılardan birisidir. Sanatçının çalışmalarında geleneksel hat, kaligrafi etkileri plastik olarak sezilir. Birçok uzman yapıtların dilinde kaligrafik bir yaklaşımın olduğunu belirtmektedir.

Sanatçı S. Turan'ın yapıtlarında gelenek etkisinde görüntülerinin simge ve imgeleri yepyeni bir estetik ile sentez oluşturmuştur. Sanatçı, S. Turan'ın yarattığı resimsel biçimlere ve diline nüfus eden bir boyutta kaligrafinin plastığı, ritmi, espası tekrar yorumlanmıştır. Güçlü ritmik ifadeler, sanatçının özgün plastığına, doğa ve figür yorumlarında birçok soyutlamada yeniden oluşturulur. Gelenek bağlamında irdelenen sanatçılara göre fenomenolojik estetik bir deneyim bağlamında yaratıları canlı bir etkileşime yol açar. Selim Turan'ın bu yaklaşımı, Türk resminde dönemindeki ressamlarla kıyaslanmayacak kadar büyük bir yaratıcı düzen anlayışının ve resmin sanat felsefesi estetik bağlamında yeniden irdelendiğini gösterir. Dikkatle incelenmesi gereken sanatçı

yapıtlarından, İstanbul Üniversitesi Koleksiyonu'nda bulunan son dönem işleri; renk ve biçim bakımından önceki çalışmalarının imzası niteliğindedir. Bu dönem soyut resimleri, sanatçının ustalık dönemi işleri olarak sayılabilir.

Sanatçıda bulunan gelenek sentezini, deneysel uygulama, araştırmalarla dert edindiği birçok konuyu kâğıt üzerine etüt ettiğini, estetik bir kişisel üslup bağlamında yaratımlarına kaynak oluşturacak kadar irdelediği yapıtlardan anlaşılmaktadır. Hans Hartung (1904-1989) gibi kaligrafiyi bir soyutlama olarak kullanan sanatçının asistanlığını yapması, onun kişisel resim anlayışına katkı sunmuş olabilir.

Ancak Batılı soyut kaligrafi sanatçılara göre soyutlamalarla ilgili birçok problemi daha önce çözmüş olduğunu, tamamen kendine özgü bir kurgu yarattığını söyleyebiliriz. Sanatçının çalışmalarının yaratıcı yönü; hat ve yazının plastik bir sentez ile yazının varlığını kaybetmeden güçlü etkinin yüzeyden estetik bağ kurmasıdır. Kaynak olarak yazı-kaligrafi geleneksel kurgusundan farklılaşmıştır. Sanatçının eserlerinde yazının biçim estetiği, örneğin; harflerin dalgalanması, ritmi, kenar çözümleri temel plastik elemanlardan-
dır. Geleneksel sanat-
lara ait, müziksel ritmi plastik olarak kıvrak-
lıkla hissettirmektedir. Bu nedenle sanatçının çalışmaları yüzey olarak birçok katmanı üzerinde taşır ve izleyici tarafından somut olarak görülür, daha fazlası estetik deneyim ile sezilebilir.

Görsel 2. Selim Turan, *Kompozisyon*, 1985-1990, Sunta Üzerine Yağlı Boya, Tutkal, Kum, 87x146

Sanatçının Doğu ve Batı sentezini çalıştığını birçok uzman dile getirmiştir. Ancak sanatçının kaynakları bakımından daha fazla etkisinde olduğu kuramsal zemin Doğu biçimlendirmesidir. Sanatçı için öncelikle biçimin,

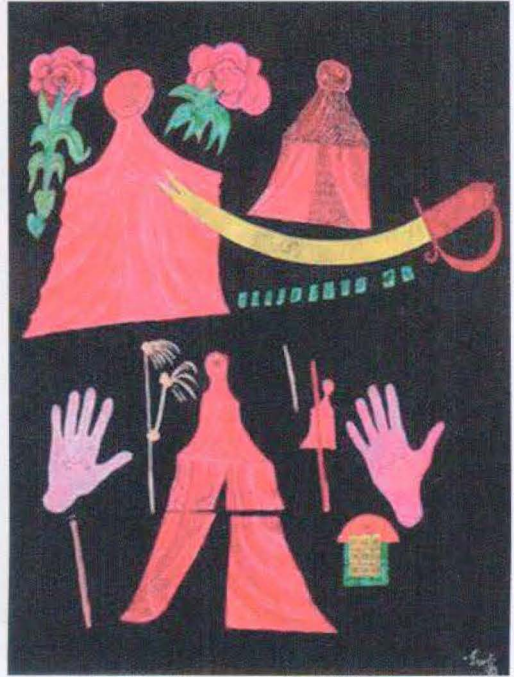
Türk resim sanatının Batı anlayışı ile senkronize bir resim geleneği bulunmamaktadır. Ancak Türk plastik sanatları olarak görebileceğimiz yerel sanatlar, minyatür, dokuma, taş işçiliği, hat sanatı ve çinide birçok farklı ve görsel konu, sembol, imge vb. kültürel göstergeler görebiliriz. Bu değerler, başka kültürler ile etkileşim içinde de olmuş, son derece özgün, akışkan, tarihsel saf nitelikler barındırırlar. Bu göstergeler, görüntülere dair bir kitaplık oluşturarak etrafımızda bulunmaktadır.

Geleneksel zanaat ve uygulamaların günümüz plastik sanatlarına dolaylı da olsa birçok etkisinin bulunduğunu söylememiz gerekir.

Erol Akyavaş, görüntü olarak benimsediği birçok öğeyi, konular etrafında değerlendirmiştir. Bu kavramlar hâlinde, İslami düşünce, tasavvuf ekseninde metinler arası çalışmalar gibi değerlendirilebilir. Çalışmalarında dinî simgeleri resminin konularına dâhil eden sanatçı, mimari öğelerle yeni bir kompozisyon oluşturmuştur.

Gelenek bağlamında değerlendirilecek akademisyen ressam sanatçı **Devrim Erbil (1937-...)** eserleri kapsamında geleneğin birçok farklı ögesi bir arada bulunmaktadır.

Atalay (2012: 37), belirtil- diği gibi sanatçının yapıtlarına, Matrakçı Nasuh'a ait topografik resim geleneği yapıtların estetik bakımdan etkilerinin olduğunu söyleyebiliriz. Bunun yanında sanatçı bu esinlemeleri, kendi üslubuyla biçimlendirerek kendine has bir yapıt inşası gerçekleştirmiştir.

Görsel 4. Erol Akyavaş, *Kerbela IV*, 1983, Kâğıt Üzerine Akrilik ve Altın Varak, 125x100 cm.

izleyiciye beğendirmeye kaygısı taşımadığı, eserlerinde doğaçlamalardan ve çeşitli spontanelerden anlaşılmaktadır. Sanatçı için fikir daha önemli bir yerdedir. Kaligrafiyi andıran çalışmaları, doğanın bir yorumudur. Ancak asıl amacı, soyutlamalara dayalı bir yapı inşa etmek olmuştur. Bu kompozisyonlarda kesişmeler, katmanlı espaslar sıklıkla araştırılıp uygulanarak birçok geometrik forma bölünen metafizik bir espas bulunur.

Sanatçının çizgi ve konturla örgütlediği resimler, geleneksel kaligrafinin biçimlendirme elemanlarına “leke ve mekânı” bir sentez dâhilinde eklemiştir. Bu nedenle lekeyi dışlamaz, Onu; mana ve mekânın oluşturulması için kullanır. Bu nedenle Doğu ve Batı resim sentezini, kompozisyonlarında oluşturabilmiştir.

Selim Turan’ın çalışmaları, spontanlıktan yararlandığı iddia edilebilecek fırça tuşlarında bile amaçlı bir biçimlendirme ile genel bütüne hizmet eder. Çalışmaları; tuşlar, aralıklar, duraklamalar gibi birçok müziksel ritimler içerir. Çizgilerin akışkanlığı senfonik bir düzen içinde espasta hareket etmelerini sağlayarak lirik hareketlidir.

Erol Akyavaş (1932-1992), geleneksel sanattan görüntüleri, resimlerinde Selim Turan ve Devrim Erbil’den çok daha farklı bir estetik ile kullanarak minyatür ve hat sanatına dair görüntüleri kolaj vb. yöntemlerle kullanmayı tercih etmektedir.

Görsel 3. Selim Turan, *Soyut Kompozisyon*, 1985-1994 Ahşap Üzerine Yağlı Boya (Sanatçının Şövalesindeki Son Resmi), 36x24 cm.

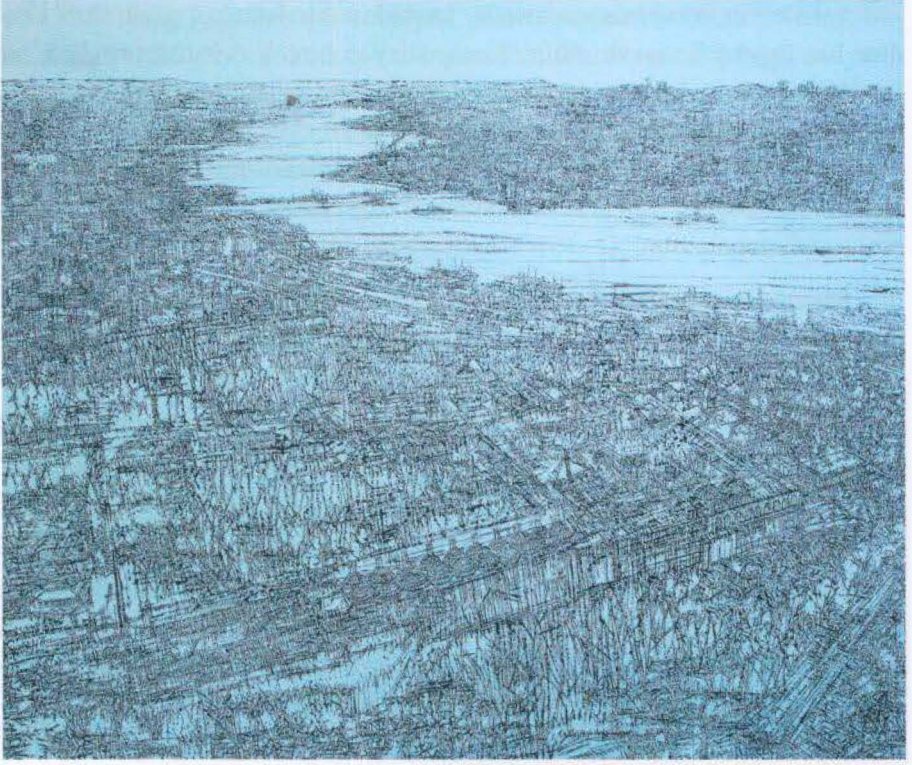
Sanatçının kompozisyonlarında, kuşbakışı bir İstanbul görüntüsü kendine has üslubu ile tasvir edilir. Kompozisyon birçok örüntüden oluşan bir İstanbul görüntüsüdür ve soyutlama tavrı belirleyicidir. Minyatür ustası Matrakçı Nasuh etkisi birçok araştırmacı tarafından belirtilmiştir.⁷ Ancak üslupsal özelliklerini gelenek etkisinde bir biçimlendirme anlayışı ile sınırlandırmamız, sanatçının tamamen kendine özgü resim dili açısından yetersiz bir tanımlama olabilir.

Sanatçının yapıtları, kendine özgü, yaratıcı, üslupsal bir özellik gösteren özgün bir resimleme dilidir. Soyutlama dilini ustaca kullanmıştır. Ayrıca, bölünmelerinde geometrik bölünmeler yaratarak çağdaş bir yapı kurabilmiş, farklı kompozisyonları ile farklı çözümlemelerle, zaman, mekân sorgulamaları yapmıştır. Bu nedenle çalışmaları felsefi birçok sorgulamalara beraber daha fazla irdelenebilir.

Soyut çalışmalarında teknik olarak, birçok kontur ile çizgiyi aktör bir biçimlendirme elemanı olarak kullanmayı tercih ederken, biçimlerin dış kenarlarını bilinçli olarak araştırdığı, bu nedenle kenarlara önem verdiğini söyleyebiliriz. Biçimlerle doğa veya coğrafi görüntülerin izdüşümlerini geometrik olarak yeniden yorumlar. Onları etüt eder. Çalışmalardaki çizgisel ritim son derece dinamik ve coşkudur.

Türk sanatının geleneksel uygulamalarında, özelde; Türk resmi, minyatür ve hat sanatında “konturu” tercih eden bir yapı vardır denilebilir. Kontur çalışmalarının bu tercihi ile klasik bir etkinin devam ettirilmesi amacını içinde taşıdığını söyleyebiliriz. Diğer tarafta ise konturun estetik etki olarak tercihlenmesi söz konusudur; sınırları belirli bu bakımdan bulanıklığa izin vermeyen bizleri koşullayan, önemli bir biçimlendirme ögesidir. Bu önemli betimleme ögesinin estetik tercihinin birçok yönden daha fazla irdelenmesi gerekir.

⁷ “Devrim Erbil, eski minyatür peyzajlarından yararlanmış ve giderek kompozisyonlarında ritmik hareket sorununu çözmek yolunda çaba harcamıştır” (Tansuğ, 2008: 276).

Görsel 5. Devrim Erbil, *İstanbul Topkapı'dan Haliç'e Doğru*, 2014, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 150x200 cm.

Çalışmalarında genellikle tek rengin valörlerini tercih eden sanatçı akademisyen D. Erbil, birden fazla renkle örgütlediği çalışmalarında da sınırlı bir palet ile çalışmayı tercih etmektedir.

Gelenek, dile gelişinde sanatçıda varlık perspektif örgüleri kuş bakışı tasvirlerle yakınlık kursa da asıl etkisi yaratılan soyutlamaların çizgisel örgütlemeleridir. Çizgisel üslup, parçalarda bezemeci bir yaklaşımla yüzeyi birçok parçaya bölmekle kalmaz, aynı zamanda onu yeniden oluşturur. Bu heyecanlı ve coşkulu arayışların etütlerin bütünüyle tamamlanmadan yeni biçimlere ve bütünsel kompozisyonun sanki bir deseni gibi davranmasında resmin ritmi ile şiirsel ritim aranmalıdır.

Benim resimlerimin sevilen bir yanı ise ben gücümü, heyecanımı ve sevgimi gelenekten alıp çağdaş bir bakışla anlatmaya çalışıyorum
(<https://www.aa.com.tr>).

Akademisyen sanatçı **Hüsamettin Koçan (1946-...)**, Bayburt doğumludur. Geleneksel el sanatlarının yaşatılmasına dair inancını Baksı Müzesinde uygulamalı olarak gerçekleştirmektedir. Gögebakan, H. Koçan'ın "...Resimdeki katmanlaşma ve motifleşme halinin zengin Anadolu'nun birikiminden kaynaklandığını düşünürüm." dediğini aktarmıştır (Gögebakan, 2015: 52). Sanatçının yapıtlarından ve kendi açıklamalarından hareketle kültürel geleneğin, mitolojinin sanatına büyük etkisinin olduğu söylenebilir.

Sözlü ve görsel kültüre ait Şamanik kavramları ve mitolojiyi muhteşem seriler olarak sorgulayan sanatçı, H. Koçan son derece estetik formları çağdaş bir sentez etrafında biçimlendirmiştir. Bedenleri silüet olarak yansıtan sanatçının figürleri, şamanist mitolojiyle ve geleneklerle bağ kuran çok güçlü anlatıma sahiptir. Yarattığı yeni form ve sorgulamalarla gelenek ve gelecek sorgulamaları yapan sanatçı, Şamanizm felsefesini göstergeler olarak modern bir konseptte ele alarak özgün bir ikon hâline getirir.

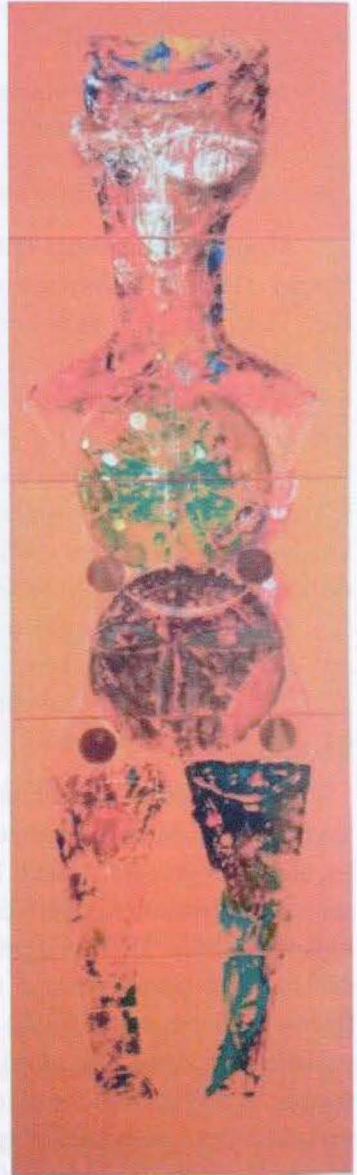
Görsel 6. Hüsamettin Koçan, 2006-2007, "Tuz Tadı", Tuval Üstüne Karışık Teknik, 110x250 cm.

Daraltılmış uzayda figürler yalnız yer almaktadır. Bakış açıları bize dönüktür. Sanatçı (Resim 6), “Tuz Tadı” eserinde uzay içinde yer alan figür, karanlık ile bilgi bağı bakımından bir fenomenolojik ilişki içindedir. Temsil edilen figür hem geçmişin izlerini üzerine taşır hem de karanlığı ile onları kendi bedeninde bütünleştirir. Bu bilgiye rağmen figür yalnız ve toplumsal bağlardan koparılmıştır. Figür, espas alanı dar bir atmosfer içindedir. Espas figür üzerinde baskı oluşturmaktadır. Geçmiş mitolojiler de göstergeler bakımından ilgi bağı günümüz insanının temsili olarak sorgulamaktadır. Bu bakımdan sanatçı, bir gelenek aktarımını; dinamik ve sofistike bir anlayışla oluşturulan gerilimle, günümüz insanını sorgulayarak tümel bir bakış açısıyla edimleştirmektedir.

4. Sonuç

Gelenek kavramını gösterge, sembol veya konu üzerinden görme amacı, resim okumalarını anlaşılabilirliği gibi karmaşık bir hâle getirir. Birçok bakımdan izleyiciler, gelenek kavramı ile örtüşen sembolleri, biçimleri, yansımalara ait her göstereyi görüyorlar. Gelenek, resimde gelenek etkileri, anlam, mecazlar bakımından günümüzde dolaylı veya doğrudan etkilerle var ve gelecekte var olmaya devam edecektir.

Geleneği yalnızca kültürel göstergelerle sınırlamak, resim sanatının okumalarında sınırlamak anlamını taşıyarak resimsel yüzeyin

Görsel 7. Hüsamettin Koçan, 2004-2005, *Şamanın Gizemi*, 50x140 cm.

kuru bir analizine neden olabilir. Okumayı zenginleştirmek hem çalışmanın mana ve anlamını zenginleştirir hem de eserin izleyenlerdeki kişiselliğine birçok katkıda bulunarak eserin varlığının devamına katkıda bulunmaktadır.

Gelenek kavramını sorgulayarak, yapıtlarda biçimsel veya öz olarak arayan izleyiciler, birçok bağlamda kendi geleneksel örgütlenmesini, etkilennemelerini de resmin içine dâhil ederek yeni bir anlam, okuma oluşturarak yapıtı daha da zenginleştirebilirler.

Geleneği aradığımız bütün resimlerde, hangi ölçüde aradığımızdan bağımsız olarak bir etkileşim veya ret söz konusudur ki bu da resmin temel varlığının bir sorunsalı olarak ona estetik değer katan bir unsurdur.

Geleneği eserlerinde farklı biçimlerde varlık olarak gösteren bütün çalışmalar, Türk resminin yenileşmesine, araştırılmasına ve söylemin yenileşmesine neden olmaktadır. Görüntüsel hafızanın silinmesine engel olup görüntülerin birbirleri ile etkileşmesine imkân vererek bağın daha güçlü hâle gelmesine neden olmaktadırlar. Söylem yenilendikçe geleneğe dair işler daha fazla incelenecek, gözlemlenecek ve araştırma konusu edilerek sanatçıların yeni işlerinde birçok sorgulama etrafından yüksek bir estetik anlatım oluşturabilecektir.

Geleneğin doğrudan aktarılması, “gelenekçilik” etrafından eserlerde aynen taklit edilmeye çalışılması, gelenekselden faydalanma değil aksine tarih, coğrafya ve sanatçı kişiselliğinde yapılmış işleri kopyalama girişimi sayılmalıdır.

Resim sanatının tarihsel süzgecinde, anlatım araçları benzer araçlar kullanmıştır. Bunlar temel plastik öğeler. Bu araçların kullanımında anlatım dili ne olursa olsun, birçok ilişki bulunmaktadır. Mana olarak sanatçıların gelenekten tamamen uzaklaşmış çalışmalara yönlendiğini söyleyebiliriz. Örneğin, Dadaist kurama bağlı birçok iş örneğinde bunu rahatlıkla görebiliriz.

Batı resminde en belirgin olarak Dadaizm gibi düşünce ortamlarında bu kapsamda geleneksel sanata, dair ret savını içeren bir manifesto geliştirdiğini bilmekteyiz.

- Gögebakan, Y. (2014). *İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi*, İnönü University Journal Of Art And Design Issn: 1309-9876 E-Issn: 1309-9884 Cilt/Vol. 4 Sayı/No.10 (2014): 47-57
- İpşiroğlu, N. (2010). *Görsel Sanatlarda Alımlama ve Sanatlararası Etkileşim*. Hayalbaz Kitap.
- Kagan, M. (1993). *Estetik ve Sanat Dersleri*, İmge Yayınevi.
- Kula, B. O. (2011). *Hegel Estetiği ve Edebiyat Kuramı-3*, İstanbul, Bilgi Üniversitesi Yayınları, 329.
- Lynton, N. (2009). *Modern Sanatın Öyküsü*, İstanbul, Remzi Kitabevi.
- Mengüşoğlu, T. (2008). *Felsefeye Giriş*, On Birinci Basım İstanbul, Remzi Kitabevi.
- Richard, L. (2005). *Ekspresyonizm sanat ansiklopedisi*, 4. Baskı, İstanbul, Remzi Kitabevi.
- Tansuğ, S. (2008). *Çağdaş Türk Sanatı*, İstanbul, Remzi Kitabevi.
- Tapiés, A. (2014). *Sanat Pratiği*, Dost Kitabevi.
- Tunalı, İ. (1996). *Estetik*, 4. Basım. İstanbul, Remzi Kitabevi.

İnternet Kaynakçası

(<https://www.aa.com.tr/tr/kultur-sanat/ressam-devrim-erbil-heyecanimi-ve-gucumu-gelenekten-aliorum/1680156>).

Görsel Kaynakça

- Görsel 1:** Jean-François Millet – Woman Spinning, 39.1x29,5, oil on panel, 1855-1860
[https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Jean-Fran%C3%A7ois_Millet_-_Femme_filature_\(1855-60\).jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Jean-Fran%C3%A7ois_Millet_-_Femme_filature_(1855-60).jpg)
- Görsel 2:** Selim Turan, Kompozisyon, 1985-1990, Sunta Üzerine Yağlı Boya, Tutkal, Kum, 87x146 cm, İstanbul Üniversitesi Selim Turan Koleksiyonu, Sergi kataloğu.
- Görsel 3:** Selim Turan, Soyut Kompozisyon, 36x24 cm, Ahşap Üzerine Yağlı Boya (Sanatçının Şövalyesindeki Son Resmi), 1985-1994, Selim Turan, Tez- Antitez - Sentez (2016) Sönmez, N. Kitap, YKY.
- Görsel 4:** Erol Akyavaş, Kerbelâ IV, 1983, Kâğıt Üzerine Akrilik ve Altın Varak, 125x100 cm. <https://www.hurriyet.com.tr/yazarlar/ihsan-yilmaz/eyfelden-once-balati-boyamisti-41818257>

Coğrafyamızda Türk zanaat ve sanat geleneğini bir boş kavram olarak görüp, içinde bulunduğumuz görsel kültürü dışlayarak, yok sayarak bir resim türünü kişisel olarak oluşturma bir estetik arama olsa da yerine konmaya çalışılan, önceki ile ilişki hâlinde olmaya devam edecektir. Bu bağlam da farklı bir resimsel dil; teknik ve öz olarak önceki ile ret bağlamında da ilişki-sine devam etmektedir.

Bugün geleneğin kabulü veya reddine dair kuram ve uygulamalı resim çalışmaları da farklı oranlarda geleneği yok sayma, onun kalıbının dışına çıkma, yeni sözler söyleme amacı da taşıyarak yepyeni bir sentez etrafında orijinal estetik değerler üretilmektedir.

Sanat yapıtlarının daha farklı ve fazla anlaşılmasının yollarından birisi de öncekine ait çalışmalarla olan ilişkisidir. Resim sanatında, gelenek arayış-larının birçok bağlamda başka araştırmacılarla devam edileceği, farklı görüş ve öneriler eşliğinde konunun zenginleşeceği düşünülmelidir. Geleneğin teknik veya konu bakımından sorgulanması veya estetik yönlerinin bir ayık-lanmadan geçirilmesi sayesinde yeniyi keşfetme, kendi kişisel üslubunu oluşturma süreçleri içinde kendini bağımsız olarak ortaya koymak mümkün olabilecektir.

Kaynakça

- Arnheim, R. (2007). *Görsel Düşünme*, İstanbul, Metis Yayınları.
- Atalay, M. C. (2012). *Türk Minyatür Sanatının Tasarım Öğelerinin, Türk Resminde Varlık Bulması*. *Akdeniz Sanat*, 5 (10).
- Caudvvel, C. (2002). *Ölen Bir Kültür Üzerine İncelemeler*, İstanbul, Metis Ya-yınları.
- Claudon, F. (1994). *Romantizm Sanat Ansiklopedisi*, İstanbul, Remzi Kitabevi.
- Eczacıbaşı Sanat, Ansiklopedisi*, (1997). 2. Cilt, İstanbul, Yapı- Endüstri Merkezi Yayınları.
- Erbay, F. & Erbay, F. (2006). *Cumhuriyet Dönemi (1923-1938) Atatürk'ün Sanat Politikası*, Boğaziçi Üniversitesi Matbaası, Yayın No: 936.
- Erzen, J. N. (2011). *Çoğul Estetik*, İstanbul, Metis Yayınları.
- Gomrich, E. H. (1992). *Sanat ve Yamılsama*, İstanbul, Remzi Kitabevi.

Görsel 5: İstanbul Topkapı'dan Haliç'e Doğru, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 150x200 cm, 2014, İstanbul, Şiirsel Bir Yorum, Detay, Katalog (beyoglusanatgalerisi.com).

Görsel 6: Hüsamettin Koçan, 110x250 cm 2006-2007 "Tuz Tadı" Tuval Üstüne Karışık Teknik, Baksı Kültür Sanat Vakfı, Kitap, 2007

Görsel 7: Hüsamettin Koçan, Şamanın Gizemi, 2004-2005 50x140 cm, Baksı Kültür Sanat Vakfı, Hüsamattin Koçan, Zeynep Yasa Yaman Katalog, 2005.